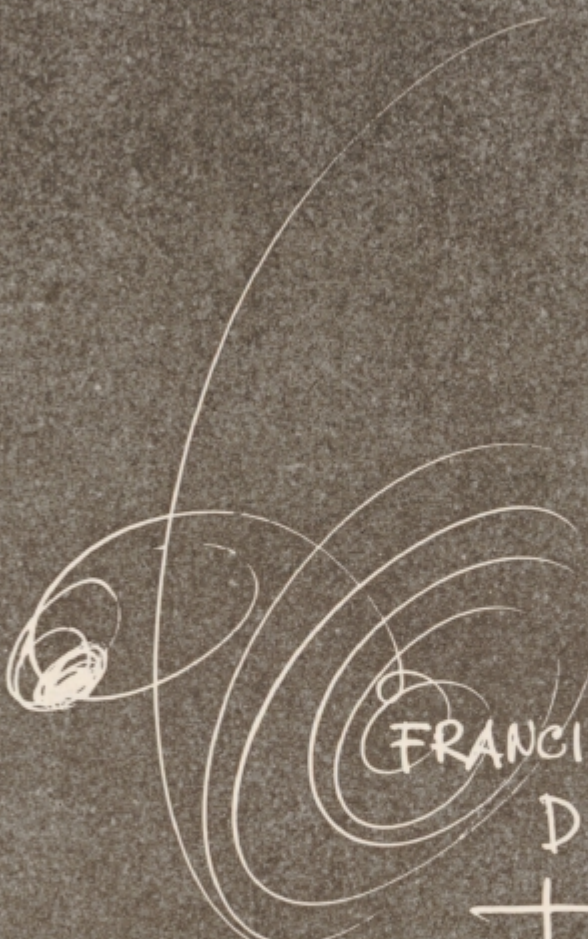

FRANCI ZAGORIČNIK

DVA ZA

THULE

*pojđite s poti ljudem ki jih ne marate
in izognili se boste neprijetnostim
veselje v domačem krogu*

horoskop

po dolgih letih obleganja, kar je ostalo. Zaman iščeš mrtve. V ohlajenih topovskih ceveh že raste plevel. Zidovi so prešli v meglico. Poslednji naskok za smešno vstopnino. Prazno je vse. Prostori so se preselili v prazno. Petelinji zmaj je votel brez repa in para. Jalovost straši z lupin, ki so nas obranile.

Kako smo le mogli preživeti ta stoletja! Kako smo se utrjevali z marljivo vzrejo nasprotnikov! Kako dobro se nam je godilo, govoriš. Govoriš uprt v sonce, zasmrajeno z gnilimi pristaniškimi vetrovi, kraljevsko naslonjen na braniku termitnjaka, razletenega v nič.

Samo ostanki so ostali, kosti že oglodane, tvoje kosti, kraljica moja. Iz svojih pomij že poganja trava in nešteti romarji so popisali tvoje stopinje s svojimi imeni, poljubi mrtvemu svetu.

Bodi poljubljena reka in trst! Tudi moje ustnice so mrtve, a nimam imena, da bi ostal kamen na kamnu, samo privid, oprt z nekaj tonami žitaric in mesa in z drugim, z rekami krvi. O, nosna cesta na sever, cesta na zahod in res, tudi cesta proti rodnemu kraju. To bi moral vedeti! Ali tega nisi vedel?

Kamen mora biti hrana razumu, da si tako pameten, ko ješ ta kamen. Dobro je biti kamen na kakšnem visokem in odprtem prostoru. Misel tedaj nekaj zaleže, da pomolčiš, pokažeš z roko, in levica ali desnica imata vso nekdanko in prihodnjo veljavo. Pogled zaobseže ves kraj in čas, vladar, ki si bil tod s svojo vladarico dne tega in tega devetnajsto oseminšestdesetega, kakor je zabeleženo v knjigi obiskov.

Na mestu tem se je izognil človeškemu blatu. Resnična neprijetnost. Zakaj bi porabili to steklenico? Pomisliti je treba, zakaj bi rabili to steklenico, in izognili se boste neprijetnostim. To je preprosto zaradi tega, ker so te lutke napačno poučile o izločilih, pa še zdaj prav ne veš, koliko je stolp brez ure. In spet navzdol po stopniščih nasproti vrvežu, ki ga prikliče štirinajsta ali katera druga ura. Ne, tu ne bi bil pastir brez čred, brez Alp, brez gozdov! Tu ne bi živel po smrti s temi ribami, v oklepaju školjke.

Ladje čakajo nosne in otovorjene po vsem svetu. Šla bi v Thule, kako je s tistimi bombami, dasi ideal varuje vašo obutev. Per un sonno tranquillo, per un riposo perfetto, per un momento felice il materasso a mole con la lana, morbido, elegante, moderno, climatizzato, igienico, consistente, economico, pratico, sempre in forma in spet caffè hag, to je vredno videti. Intim deodorant fem-kleen. Lancaster cream. Sensibilità. Extrasensibilità. M' è passato con veramon. Chi ha detto che c'è un limite a tutto in mnogo oblakov pod nami. Morje.

Skoraj ni več slišati človeških obrazov. Glasovi so se povzdignili v nadzvočnost in hrum civilizacije poslednjega stoletja. Nikoli ne dohitijo, ki

zaostajajo v zaostanku. Tukaj je nekaj drugega. Svet, v katerem si, postane koridor. Po ozkem grlu se stekaš. Vse ima pomen vsega. Nič nima posebnega pomena. Besed ni več. Kamen in voda požirata črke, nekoč razbrane v tvojih očeh, kar si mi govorila meglena, neprebujujoča se sfiga, ki si mi zamolčala imena rodov, ulic, cipres in drugih ptic, zaudarjajočih po človeški mrhovini. Po mrtvem kanalu. Njegova obala si. Razpadki lesenih in živih rib. Zato v njegovem dnu broneni krik prekletim.

Prihajajte lepi, prihajajte z lepimi ali grdimi obrazi, tako bi svet obranili in vrnili besedo. Ničesar zavreči. In utišati to nadglasbo mesta, v kateri se ne slišiš govoriti sebi. Strmi so bregovi naselitev, a ubiti se ni vredno. Vseeno, čeprav ničesar ne veš in se komaj kaj obnese in se vse, kar se le obnese, enkrat zopet spridi. Zaman iščeš obalo in mrtve lupine drugih bitij. Lepo bo treba od tod. Dajla vaju čaka.

Prisluhni, ljubi moj! Slišiš, zaradi tega se od nekod oglasi godba na pihala. Pihalna godba irske garde. Slišiš? Živela Irska! Živela Slovenija! Dobro je tako, kakor ti želiš. Po dolgem presledku zopet ritem. Prej beg pred njim, potem pomirjajoča aritmetičnost in spet preglasni mir, blaznost velemesta. Pojdiva, hitro pojdiva od tod, ljubi moj!

Kje pobiraš to igrivost, to nenadno razposajenost? Nikoli ne vem, kaj doživljaš, kakšne so tvoje misli. Vseskozi me je strah. Moj bog, ali ti bo pustil svet živeti!

In zapustila sta to staro mesto, imenovano novo, kakor doslej in pozneje druge kraje sončnih jugov. Upam, da bosta še prišla. Pri nas je res lepo. Da, tudi Slovenci prihajajo, precej jih pride, kaj pa mislite. Dosti jih je, ki imajo dosti denarja in še preveč. In mislita si, da bi res prišla kakšno drugo zimo, ko imajo hoteli popust. Tako bi si lahko privoščila drage hotele, ampak potem pravi kreten: Vendar ne bomo trdili, da so Slovenci narod. Vsi smo mi eno. Saj veš, kako! Neuničljivo je vprašanje: zakaj ga nisi po gobcu! Vprašanje, ki ti ne dopušča. Sem naju ne bo več, dokler ne najdem odgovora.

Ali nikoli.

2.

Prazna je hiša. Ni treba misliti, da tod postajajo ljudje s svojimi spačenimi leti. Smetarke ni več. Eden od naših vhodov ne vodi nikamor, ampak zmeraj stopi kdo tudi tja. Kar glejte si, tu noter odhajamo, sem nas spravijo, kadar se kdo ohladi. Tja je odšla smetarka, ni vredno, ničesar ne bom govorila, vem, pravite, nora, ampak sonce vabi na smeh in na pot proti južnim zidovom, kar mislite si, podobna šem svojemu spremljevalcu, res je oguljen, tu in tam je res brez dlak, ne morem vam pomagati, ne bevska več, sramujte se, da ne boste sprožili kamere, ali pa se vam ne zdi vredno, da, to so mandeljni, samo to besedo poznate, dobri, dobri, da, dobri, dobri, so ali pa niso dobri,

prav takšni ste, prav tako se ozirate v dno neba, kjer stražarji razpenjajo svoje mreže, na drugem dnu pa je crknjena mačka, že nekaj dni, nekaj ji

je bilo in plesali ste okrog nje, kakor okrog velikega odkritja, v spomin si zapisujete položaj njenega telesa ali trupla, ki ga je že zapustila smrt, hip nato so spet zanimivi odvrženi povoji, ker so tako lepo krvavi in začuda sveži, ampak ljudi ni, vse se s časom obrabi, spet sem bila v tistem prekletem bunkerju, zadnje noči se večkrat znajdem tam in zakaj mi misli tako vztrajno ponavljajo to »zadnje«, vsiljujejo mi neko povezovanje te besede s tistimi vrati brez izhoda, opominjajo me s pomočjo te besede, kar mislite si, ne bom umrla in sploh mi ne sledite, četudi ste prišli lahko zaradi mene, četudi s skrajnim naporom, kajti obtežilo vam je ude in se komaj premikate in bi kar obstali, kar priznali bi si, kako ste prispeli do cilja, a ne spravite še drugega kakor to »nora«, neumna si, tukaj je cilj človeškega, beri tu ali tam, vse se ti zdi enako brez povezave, če nočeš, ne beri, ne spoznaš me tudi, če, in ni prav nič pomembno, da gledaš drugače, da gledaš z nečim za bregom,

gledaš neiskreno kakor te plodove, ki jih drobiš s kamenjem in se, smešno, kamenje drobi, a jedrca so grenka, s priokusom spomina na drugačen okus, v neki preteklosti, če gledaš z nekim pomislekom in je sonce takšen prijazen cekin, hladno sicer, a smehljajoče, dopoldne ob večnih zidovih, pod pinijami, ki jih vznemirja morski veter. prinašajoč novo zimo in vlago, dež proti večeru in spet naslednji dan spomine nanj, kakor na eno od obeh cipres na poti pred Dajlo, vendar že poganjajo bilke izpod pepela prejšnjih trav, dasi ciprese ne bo več in bo padla tudi druga, počasi se prebuja oljke in se kak mladenič kakor vsa prejšnja leta še vedno pogovarja z morjem, vsega še ni povedal lepi mladenič svoji ljubici, svoji nezvesti zvestobi, a dolge so ure očitkov, prekinejo jih le prisotnost drugih in ljubica počaka, vajena te zanesljivosti, čez hip bosta na drugem kraju spet sama, kajti ona je povsod in njega srečuješ na vsakem koraku, iz leta v leto, dolgo bo mlad in lep, dolga bo njegova starost na tem dvorišču, ki zaudarja po mrhovini, okuženem s tem zaudarjanjem, še kamen zaudarja po človeškem razpadanju in sam razpada, zrak in voda, samo prst je videti trdoživa in nesmrtna, ta se nenehno obnavlja pod prsti rodov, prst s prsti živih, žito in trta, ribe in oljke, grobovi, obala, nasičena z odpadki poletnih obiskovalcev, s crknjeno mačko, z nagnitimi algami in s črno smolo, ki se lepi na kamenje, na lepo oprano kamenje in školjke, zapuščeni, strgani podplati, mnogo podplatov, podplatov brez ljudi, odslužene steklenice iz plastičnih mas od raznih olj za sončenje, raznih čistilnih sredstev, drobne, mrtve spužvice, podplatov na poti za Dajlo, ki jih leno sprejemajo vase obrežni valovi in spet odrivajo, jih puščajo na suhem in spet prihajajo ponje, ne da bi jih odnesli, pridejo po obalo, ne da bi jo odnesli, ampak nevidno le obirajo njene marmorne kosti, ampak le odkrivajo temelje starih zidov, spodnašajo legla škorpionov in izvabljaajo poslednje plačilo za tisočletni dolg življenja, jug potemni nebo, da prične drobiti svoj mokri zdrob, še eno zatišje med temi poslednjimi nočmi, zatišje pred grobom, naj vas pošteno prestraši, ne, bilo bi bolje, da vas ne bi zanimalo, da vas ne bi preveč in nikar se ne trudite,

hitro bežite proč od teh reči, še živi ljudje, najbolj podobni strahovom, ali ne daviyo s povsem običajnimi kretnjami, s povsem vsakdanjimi, povsem

brez vidnega nasilja, kakor pogoltnejo zalogaj, v pljuča potegnejo dim, ali ne zakoljejo z desnico, dvignjeno v pozdrav, z besedo, ki mogoče pomeni nekaj drugega, lahko bi kričali, vpili na pomoč, lahko bi se razlegalo daleč naokrog, lahko bi kričali, kakor da bi bili potopljeni v vodi, samo valovi bi se razlegali, šum, ki pa bi bil tišina, tišina, ki bi bila neslišna, neslišnost, ki bi bila odsotna v vaši zavesti, zavesti, ki bi se je zavedali samo kot dotik končnosti, dotik preminulosti in bi vas zmrzilo in bi pljuskalo do vseh vaših vlaken in bi vas zadušilo in povsem ohladilo, če se dotiku ne bi nikamor mudilo in se ne bi umaknil iz oči, iz pogleda, okusa in vonja, iz zraka, s konice prstov, iz sna, iz pomnjenja dolgih let, iz vonja po bombažu in celuloznih vlaknih, vonja po strojnem olju, utrujenih in klecavih let, vse življenje zazidano do cilja, z edinim begom v blaznost, nič ne zaležejo lepe besede, prihodnost, odnosi, nevera te stara, ukrivi hrbet, skriven-či usta, besedam zapre usta, nabrekne žile, uniči živce,

ne prihajajte gledat ne poslušat šepeta morja, trave, besed, razpadajočih zidov, omalovaževati sveta, kakor je, postavljati vikendov na obalah poslednje resnice poslednjega nesmisla, streljati galebe, jutrišnji dan, zavest o človeku, o njegovi vzvišeni moči graditi svet, bogatiti svet, plodni zajedavci, odvracajte poglede od smradu resnice, pokvari se vam tek in spokojnost in jara nadutost v sušnih letih skotenih buržujev, ki se pošteno potite pod ljubim soncem, vsi bedni od nenehnega pehanja, da bi se dokopali do tod, in vedeli ne boste, kaj je to, ničesar vam ni treba vedeti, kajti so še druge reči, na drugačen način dostopne, na drugačen način napolnjujoče čute in zavest, zavest o polnosti zavesti,

še ste tu, nočete se spustiti v samoto, ampak tičite tu, na poslednji obali, nočem se spustiti v samoto, ampak tu zadevamo drug ob drugega, buon giorno, buon giorno, ali pa nič, la gravitazione non ti tiene in piedi, stai sempre a testa in giù, si, ves čas se oglaša radio, ves čas se glasi, od jutra do noči, o, nobena postaja, nekaj daljnega, nenehno tuljenje in zavijanje vzdržuje strah, ta poslednji branik, ki te zadržuje na tem preostalem koščku, zavija in tuli in kdaj pa kdaj se razpoči, razkolje se in zaziya tisto daljnje kopno, razširi se za hip, pokaže se s pesmijo, z nerazumljivo, grozečo besedo, s polnimi usti črk, pomenov, in spet ugasne daljni svet, planet v neznanem osončju,

kakor se vrneš, padeš tja, utripljejo še živa mesta, ladje plovejo v nebo in se spet vrnejo, ribiči stikajo po zanikrnem zalivu, a jim bo zadoščalo to jutro, ulov jim bo pripravil zadostno poldne, zanesejo se, mirno zaupajo bivaajoči nemožnosti, zato so molčeči in se ne ozirajo dosti na tujca, ki prihaja z denarjem nakupovat obalo in mir,

tod se širi poslednjič, tudi otroci se rodijo tod, mrtvece odnašajo nekam, nekateri to vedo, lahko bi vprašala, ampak to me še ni nikoli dosti zanimalo, sploh me ne zanima, ne bo me zanimalo, nikoli me ni zanimalo, sploh se nisem za to rodila, ničesar ne vem, z desetim letom in to je bilo, kakor da bi bilo že od vsega pričetka in se vleče do konca, ti stroji, ti nesrečni ribiči, koliko kilometrov tkanine, nekoč sem se spraševala, koliko kilometrov sem natkala, koliko sem že natkala, koliko bo vsega, do kod pridem

po tem traku, do katerih mest, do kakšnih ljudstev, do katerega konca nebes, do katere zvezde, koliko in kolikokrat,

iz neštetihi tankih vlaken
 neštetihi grmičev ki niso jaz
 trak ki ni jaz
 stroji, ki niso jaz
 vse to samo poganjam napeljujem vežem
 podiram in popravljam in začenjam znova
 ženem naprej prisilim
 trak tok reko cesto
 da gre pod meno
 da jo puščam za sabo
 neštete poti steze
 kakršnih je nešteto vse povsod
 kakršnih je nešteto vedno manj

še tu se vdira prst pod avtomobili, travo mineva veselje po rasti, a se bo obdržalo, nastajale bojo oaze, puščave bojo obljudene,

obdržalo se bo dosti dalj kakor ta dan
 kakor teh nekaj mesecev do poletja
 in potem do jeseni
 še ostale zraven do naslednje zime in naprej
 mesec za mesecem
 leto dve
 veliko ne bo

naj sije sonce, naj lepo sije sonce, pihlja veter, pada dež, pada sonce, zvezde na lesketavo gladino zemlje, prah z rimske ceste na to trepetajočo ploskev rodne prsti, ribnega polja, ribne matere, maternice stvarstva, varstva in utripanja, utripanja in ljubezni, čas, teče, čas, leta utrujenosti, počitka, leta zagnanosti, obupa, klecanja in poleta, kaj bo ostalo od te službe poteku sveta, kaj bo na koncu ostalo v tej roki, če je to roka, ki služi svojemu deležu, kaj vemo, kakšen je njen delež, v čem, česa, in ali je sploh roka za to, da drži nekaj v roki, ali so prsti za to, da nekaj oprimejo, mandelj, oguljeno pasjo kožo, tega prijaznega, na pol že mrhovino, ali samo še

prst
 bo nežno vdiral skozi razpoke
 ki jih bo odpirala trohnoba
 nežno bo padala v tej poslednji ljubezni
 na telo brez oblačila oblačila
 brez kože kože
 brez mehkega tkiva mehkega
 na črne koščice poslednje ljubezni

če je roka roka
 če je noga noga
 vse kar je
 je vse kar je
 roka ni roka sebi
 roka je roka ustom
 glad jo imenuje
 žeja jo imenuje

kaj je roka če ni roka sebi
 kaj je vse kar je če ni vse vsega kar je
 kaj so lasje svoji roki
 mandelj mehkega tkiva
 kože žlez
 dlak

srh slap biti

komu ali čemu so noge noge, ki so vsa leta tekale okrog strojev, ki so zatekale in odtekale po neznanih poteh v daljne dežele, proč od tod, na zahod, na jug, na srednji vzhod, dokler se niso ustavile, dokončno,

komu ali čemu so
 kaj je vse vsega
 kaj ga povezuje
 kakšen vse vsega
 kakšna pajčevina
 razpeta v vse smeri

jok od hiše do hiše
 dokler se ne ustavi
 glad gladu
 otroka otrok
 jok joka
 smeri smeri
 ves vse

dokler se ne ustavi mehka pot tkiva
 kakor ura z razmetanimi kolesci
 rok in nog čolničkov
 ki tkejo mehko božanje prsti
 prstov
 preostalega
 nog preostalega nog
 rodne prsti v nerodno maternico rok in nog
 las slapov
 prta rimskih cest

dokler se ne ustavijo
 ne pačajo s tečajev
 dokler ne pačajo v plamen poslednje ljubezni
 dokler ne planejo puščave obljudenih oaz
 dokler ne planejo v plamen poslednjega plamena

vztrajni glas daljnega planeta, glas, ki je brezoblični, ki ga včasih podre
 površje kaosa in razprostre pred sabo planoto s travami, s pesmijo in spet
 ugasne,

trave trave kakor trave
 travnate trave
 rahločutne neskončne
 zelene pesmi šumeče
 zeleni požar v mojih očeh
 rt Dajle in trave
 zeleno sonce in morje
 tiha
 zelena smrt in rodna maternica prsti

čolnički odletujejo od ročice do ročice
 veter odpira zeleno zev
 zeleni prt odeva zemljo

smrt porasla s travo
 z zelenimi lasmi
 s prsti
 z mlekom in mehko sonca
 z jutrišnjim dnem
 z jutrišnjo smrtjo
 moje oči so korenine sonca
 moje telo je njiva njegove prsti

o noč
 spusti se na to dobrotljivo presnovo
 in spet odgrni orošeno mehko vek
 čas poti tja in nazaj
 čas jutra in večera
 obotavljivi čas posedanja in motnih krikov
 dolga mučna budnost
 čas za umreti
 dolgi mučni čas

ozrite se, odvrnite se, pustite vse, kakor je, nič vam ni mar, odidite priza-
 nesljivo, jedra pogrenijo, spomin pogreni, kamenje se drobi pod prsti,
 poti so vlažne, prši na Obrežje plesavk, drobno sonce prši na Kristalni
 zaliv, umakniti se bo treba pod kap, ne boste vedeli, kje ste, kje stopicate

na mestu, tod vas doleti poguba, če ste stopili skozi črke, skozi razpoko, ki je nenadoma zazijala pred vami, in ste se znašli sredi morja, med visokimi valovi, a za vami se vzdigujejo cikloni in ste otrpli v grozi, oblil vas je pot, da vas je zazebló, stresete se in že je izginilo, daljave ni več, njenega odsevanja, nebo se oglašá, nevihta prebičá Zlato polje, zdaj sta Starec in morje zaprta v žepu, ploha gre mimo, pride še dekle, ki joče na ves glas, roke pa so prazne in nimajo kaj, ali kaj drugega, tako kakor stopam jaz iz svojega čela in se znajdevam v drugih prostorih, dolgo govoreč molče, premikajoč ustnice, ki se nikamor ne premaknejo, nobenega glasu ne bo, nobene neme govorice, nobenega obrisa, nobenih skalnih ust, kalupov iz pepela in lave, nobenih votlih, bronastih iluzij, smešnih v svojem mraku, in kakšne so črke na zadnji strani, kakšna je zadnja stran besed, stavkov, kakšna smešna razvalina na drugi strani, kakšna nepotrebnost, da onemiš od razočaranja, kdo pa te je silil pričakovati, ljubiti, kakšna smešna zapre-padenost, kakšen beden videz, kje je tukaj duh sveta, ki te je gnal sem, kam je izginil, ali pa je to, ali pa je to, ali pa je to, ali pa je to, takšen je svet, začetek in konec sveta, glej si ga, takšen je začetek in konec, ali tega nisi vedel, to bi moral vedeti,

nebo se je spustilo s svojimi vodami, knjiga sveta se je zaprla, nobenega pobega, nobenega izmika, nič vesoljskih ladij, nič sanj, iz katerih se je moč zbuditi, vse je na svojem mestu, vse ostane, kakor je, knjiga sveta se odpira in zapira, prevrača se v vodi, voda jo obrača na vse načine, lista jo naprej in nazaj, povsod je začetek, povsod je konec, knjiga sveta se raztaplja v vodi, do nobenega dne ne pride, ves čas je na dnu, gnete se v sluzasto kepo, raznese jo v vse smeri, in ko se nebo spet vzdigne, si v istem vseprostorju, zate ni več neba ne zemlje, nobene poti ob dolгих dajlanskih zidovih, nobenih neobljudenih zalivov, nobene Pinette v daljavi, nobene Dajle, nobene sreče ali nesreče ni zate,

ni te

ni te obala med nebom in zemljo

ki se počasi osiplješ onkraj

v nek drug prostor

v katerem te ni

ni vas dolgi spre vodi mladih trav

ki vas priganjajo letni časi

in spet preganjajo

v kraj kjer vas ni

ni te moja ljubezen

ki si bila nekje

v nekem daljnem prostoru

v nekih drugih razsežnostih

in se izjokala

ni vas pota

dolga pota od konca do tod

ni vas misli

ni te sonce

*ni te dan in noč
 svetloba in tema
 ni te čas
 ni te nič
 brez zavesti o vsem
 ni te zavest
 v protuberanci osipanja
 v plesu kaosa*

tu se ne ustaviš, če se, se že prej, če se že prej, te tu že ni več, drugod slediš svoji smrti, resnično ne misliš na to, to, kar je, so nore izmišljotine, ni treba misliti, ni treba ponoreti, spomladi so vsa polja prerita od krtov in poljskih miši, pedi ni, kamor ni posegla bitka, luč pade v naročje sivke, svat vstane in gre spat, nevesta mora bedeti, obrača strani neba, besede spre- vrača, nestrpnost poplača, ura je že eno ponoči dvanajstisočega dne dva- najsttisočega leta, utrujenost ne premaga spanca, budnost ne premaga ničā, in vsi vi, ki greste mimo, ali pa vas doleti, da morate ostati, ali pa ste si sami izbrali, da boste tukaj nekaj časa poslušali glasove končnosti, da boste nekaj časa svobodni na ta način, kakor prej in pozneje na druge načine, požgali suho travo, skrivaj okušali grozdje, občudovali stare nasade nevid- nih rok oljk in nove nasade betonskih stebričev, rok trte in obilico robi- dovja, brskali za školjkami na vetrovni obali, hlastali za novimi, nevsakda- njimi oblikami, v želji, da se ne bi prenehali čuditi, da se ne bi nehali čutiti obdarovane in ljubljene, kajti stvarstvo vam nudi polno drobnih in cenениh užitkov, samo treba je imeti posluh in odprte oči, stvarstvo je milo do vaših čutov, stvarstvo vas ljubi, ali pa prodate svoj delež in greste drugam, kakor napravite tudi sicer, imate čas in dosti prostora in si resnico po mili volji izbirate, zdaj tu, zdaj tam,

ne potrebujem vas, ničesar ne potrebujem od vas, tedaj vas tako ni, kakor se ustavljajo stroji, tisti, ki so za to, imajo polne roke dela in nič ne zaleže, nobena stvar, stroji se ustavljajo drug za drugim, prej oglušujoč ropot, ki je rahljaj živce, počasi popušča, čeprav se stroji še obračajo, ga že ni več, nemo tolčejo, nabijajo kakor v brezračnem prostoru, kakor v prividu ali v snu, drugič spet nastane razpoka v molku in njihov trušč vdira skozi to razpoko, napolni vse prostore in je samo ta trušč tukaj, pa ničesar vidnega in ko je na lepem zadosti prisoten in se prične urejati in je zaznati posa- mezne udarce, tedaj ta trušč prične dobivati oblike, ne povsem trdne, ne z ostrimi obrisi, bolj samo oblike udarjanja ročic in premikanja grebena sta- tev, a ne morem ugasniti te valovne dolžine, nobenega gumba ni, ki bi se ga dalo zasukati, premakniti se v neko drugo negotovost, mogoče znosnejšo, vse do utrujenosti od vsega, potem poneha samo od sebe, enostavno je treba prestati, in kadar ugašajo stroji, ti, že povsem izoblikovani zvoki, ki so sami že onemeli, a so ostale oblike gibanja, tedaj še ni prave pomiritve, nemir se je naselil pod zemljo, pod tla, neviden še, a grozeč, potreben je velik napor, da se vse spravi v red, da se vse razgiblje, da ne stoji noben

stroj, osnova mora teči gladko, vsak zastoj je treba predvideti in preprečiti, prav tako se varovati prevelikega trošenja moči, noč, kajti v tem bunkerju je vedno noč, vedno je luč, tako so ugotovili, da je najbolje, noč je dolga in treba je obletati vso to noč, ves čas se je treba pehati, ravno zdaj imam najbrž takšno natikalko votka, ki mi na spodnji strani bobniča namenoma potrga vse votkove niti, kadar natika nove votkove navitke, povsem nedolžno se ji zataknejo prsti med spodnje niti in jih potegne za sabo, zato da bi se stroji ustavljali in bi ona imela manj dela, jaz pa bi letala od stroja do stroja in se potila kakor stekel pes, ali je tista natikalka, ki sem jo tako hitro spregledala, zdaj pa se ne spominjam njenega obraza, katera je bila in ali je bila sploh, ali se mi je samo sanjalo zadnja mučna leta, ne spominjam se, da bi se mi samo sanjalo in kdaj, res je, kar prazne in skoraj prazne votkove cevke mi natika, stroji se kar naprej ustavljajo, tako se sploh ne da delati, loteva se me obup, kar naprej letam od bobniča do bobniča, preprečujem zastaje, mečem dol prazne cevke, skregam se, vsega ni mogoče prepustiti kar tako, to je obupno, kam pa pridemo, tukaj si za to, da deluješ kot stroj, da nadomeščaš pomanjkljivost strojev, da si tukaj zaradi neizpopolnjenosti strojev,

imela sem prav, ampak ves kreg ni bil prepričljiv, nobenega odgovora ni bilo, samo zadrega, ki je potrjevala pravilnost, in še naprej trmasta škodoželjnost, nekaj absolutno človeškega, besede niso bile prave, vse je bilo zaman, nekaj bi morala imeti s to punco, morala bi ji na nek način pomagati, res ima preveč dela, ne dohaja ga, naravno je, da postavlja ovire temu delu, ki ga ne zmore, ki jo do skrajnosti izčrpava,

nisem stroj, zmeraj bolj se mi upira, da sem sama stroj ali celo nadomestilo zanj, to me ponižuje, ampak katera je bila, njen obraz, kaj je z njo, zakaj me uničuje, ali so to nočne sanje, ali je resnica, ali je resnica, ki je bila resnica, morala bi jo ljubiti, če bi ji bilo do tega, a vsi obrazi so se razšli, tako, eden za drugim, nikogar se ne spominjam, vsi so se raztopili v masi, spremenili svoje oblike, imena, leta, kraje, v katerih so živeli prej, in tudi tiste, v katerih so živeli pozneje, ali je to sreča, to, da nikogar več ni, da se je vse nekam razlezlo, tisti, ki pridejo, in tisti, ki odhajajo, so brez obrazov, obrazi so po modi, obrazi so po zahtevah časa, kaj pravega je videti, kaj, kar ne bi prevevalo z nezaupanjem, s skrbjo, s strahom, vse ostale stvari s svojim žitjem in bitjem, ljudje niso nič več, zelo malo, sploh niso kaj, vse misli so odveč, duh časa je odpovedal marsičemu, vsemu še ne, ne še vsemu,

stroji so se končno ustavili, nobene pomoči ni več, ničesar, kar bi se kako popravilo, spremenilo na bolje, takšno je to »zadnje«, moja tkalnica molči, to pa je najhujša mora, ni sposobnosti, ni moči, da bi kar koli premaknila, vsa dolga vrsta strojev molči, res so še druge vrste drugih tkalk, ampak nikogar ni, od nikoder nobenega glasu, od nikoder pomoči, letam od stroja do stroja, do konca vrste se ne vidi, od stroja do stroja kaj premaknem, kaj naredim, kar bi zaleglo, ne vem kaj, kar bi kaj premaknilo, od stroja do stroja, nič se ne premakne, nobene dobre volje, tako sem torej ob rabo, tako sem torej zanič,

od stroja do stroja
 od roke do roke
 od stroja roke stroja upognjene hrbtenice
 stroja oči spretnega stroja prstov
 stroja nabreklih žil ožete kože
 stroja opečenih oči
 stroja sivih zubljev let
 stroja dolgih poti na vzhod na sever
 do rodne zvezde
 do rodne smrti
 do vhoda brez izhoda
 onkraj in še naprej

večna je
 večna je Dajla
 neimenovana brezimna
 brez oči in sluha
 brez vsega
 čista mirujoča končnost
 nič

3.

Pot ali beg. Od Reke, ob obali Reškega zaliva skozi Opatijo, Lovran in naprej proti Medveji, Moščenički Dragi, pod Učko, proti Plominu, od tod pa preko polotoka na Zahodno obalo. Cesta je bila najprej asfaltirana in gladka. Jutranji zrak je bil svež in čist. Reka je bila vse bolj daleč. Njena jutranja svežina se je na poti mimo praznih letoviških krajev vedno bolj sprevračala v mračen, zamegljen in neprijazen kraj. Ko se jima je prikazal otok Cres s svojimi, zanju nedostopnimi pogozdenimi vzpetinami, ki so kdaj pa kdaj zakrile tudi sonce, Reke že ni bilo več. Tudi obračati se ni bilo mogoče; sprva je bila na levi, zdaj pa je ostala zadaj. Vozovnici z rezervacijo sta kupila že prejšnji dan in sta imela svoj prostor takoj za voznikom udobnega avtobusa, ki je ob sedmih zjutraj vozil z Reke preko Pazina in Poreča proti Kopru in nazaj. Bilo je nekoliko oblačno, vmes pa so bili dokaj veliki kosi jasnega neba in vse je kazalo, da bo čez dan vreme lepo in da bo takšna tudi vožnja. Morje je bilo mirno. Bilo je videti velike, povsem gladke pasove, ki so se kovinasto lesketali v jutranjem soncu, druge površine na morju so bile bolj temne in rahlo valovite. Avtobus je bolj poredkoma ustavljal. Vendar pa je voznik kadil cigareto za cigareto in Njej se je kar naprej obračal želodec. Sprevodnik jima je dal papirnate vrečke, ki so bile na notranji strani prevlečene s tanko polivinilasto plastjo, tako da se niso prehitro premočile. Očitno ni nikogar motilo, da je bruhala. Oba uslužbenca sta se vedla vljudno in prijazno, dopuščajoč potnikom, da lahko nemoteno tudi bruhajo, če jih k temu sili želodec, tako kakor sta sama vztrajno kadila, dasi sta imela

nad svojima glavama napis KADITI NI DOVOLJENO, ki ga očitno ni bilo treba jemati pretirano zares. Prav tako sta potnika tam, kjer ni bilo naselij, lahko metala vrečke skozi okno na cesto. Gosti oblaki dima so se valili mimo glave in ramen voznika in že je kazalo, da bosta morala izstopiti, čeprav sta imela vožnjo plačano, denarja pa ne preveč. Naselila bi se kje, v katerem od teh neznanih krajev. Prebila bi v njem kakšen dan, da bi slabost prešla in bi potem nadaljevala pot v krajših etapah. Toda v Plominu, dokaj visokem kraju pod Učko, že precej proč od morja, pod katerim je bilo videti le še nekakšno ustje, zanikrno in umazano, pravzaprav v Plominu na prepihu se je njen želodec pomiril, zato sta sklenila, da bosta pot nadaljevala. Avtobus je imel krajši postanek, tako sta se lahko naužila svežega zraka, izpod Učke pa je proti morju vlekel precej močan in mrzel veter. Uslužbenca avtomobilskega prevozniškega podjetja JUGTRANSBUS in nekaj potnikov se je zateklo v majhno gostilno, onadva pa sta oblezla nekaj zapuščenih in razpadajočih poslopij. Veselila sta se biti zunaj, čeprav je bilo zelo mraz. V premikanju zunaj omejenega prostora sta imela nove možnosti gibanja. Lahko sta se oddaljevala drug od drugega in se spet zbližala, kakor so jima veleli nagibi in seveda, kakor jima je to omogočal njima še neraziskani tuji prostor. Bilo jima je všeč. Zelela sta si, da bi bila ena od teh napol podrtij njuna, da bi v njej prebivala in da bi ji vrnila življenje, se pravi tisti vsakdanji, tisti nenehni napor, ki bi zgradbi in njima obvaroval krov. Lahko bi kar ostala tu, čeprav ne za vedno, saj sta bila revna in si ne bi mogla privoščiti niti kakšne podrtije. Na tem mrazu ne bi zdržala dolgo in tudi sicer sta se spet kmalu umaknila v avtobus na toplo, dosti prej, kakor pa sta se vrnila oba uslužbenca in potniki, ki so bili z njima. Od Plomina dalje je bila pot vedno slabša. Vozilo se je pomikalo počasneje, a ga je vseeno pretresalo, tako da je vožnja postala kar živahnejša. Začuda, Njej ni bilo več slabo. Hitreje je okrevala, kakor je Njega minevala skrb, kako bo vožnja prestala. Čisto novi razgledi so se odpirali pred njima. Kraji, ki jih doslej še nikoli nista videla, so jima preganjali nestrpnost in dolgočasje. Posebno prijetno je na vzhodni strani učinkovala Učka in pozneje Čičarija. Gorski grebeni so bili pač še pod snegom, medtem ko so bile ravnice že v zgodnji pomladi. Povsod je bilo videti ljudi, ki so delali kaj, ki so hodili kam s kakšnim orodjem v rokah ali brez njega. Pa vendar je pokrajina vzbujala skrb. Polja ni bilo videti veliko, ni bilo videti velikih zgradb, tovarn. Kako se tukaj živi? To ju je namreč najbolj zanimalo, ne iz gole popotniške radovednosti, pač pa zato, ker so bili kraji vendarle lepi, sončno vabljivi. Njih privlačnost je bila ravno v tem, da je bilo vse tako, kakor sta videla, in da je vendarle moralo biti dobro, da je ta pokrajina morala omogočati življenje in je bila torej to pokrajina, v kateri bi onadva mogla živeti. Vso pot sta govorila bolj malo. Tu in tam je bilo slišati »glej«, kajti pokrajina je nudila polno presenetljivih prizorov, ki jih nista bila vajena, in sploh sta se vedla kakor dva otroka, ki sta prvič na potovanju in se ne moreta prenehati čuditi vsemu, kar jima je prihajalo pred oči. Naselja, skozi katera sta potovala, so se kazala v neki elementarnosti, pri čemer je mišljeno, da v te kraje, v njih vizualno podobo ni prodrla civilizacija, kakršno sta

poznala in videvala drugod, da so to bili kraji, ki so bili videti čisti in neomadeževani s pridobitvami in s škodo, ki jo prinaša novi čas. Naselja so bila stara in idilična. Če ne bi bilo elektrike, bi si lahko mislila, da sta zašla v eno od prejšnjih stoletij, in večkrat je bilo slišati besede: tukaj bi bilo lepo živeti, živela bi kar tukaj. Vendar besed ni bilo dosti več. Pojavila se je cela vrsta ovir. Kazalo je, da kljub želji, da bi se nekje ustalila, ni bilo v njiju trdnosti, ki bi jima omogočila, da bi nekje pognala korenine. Čutila sta, da nekako ne znata živeti in da te idilične možnosti predstavljajo samo utvaro, saj vendar prihajata sem od drugod in za njima ni nobenih stoletij, nobenih tal, na katerih bi mogla rasti. Bila sta nemočna, pot pa ju je vodila naprej. V koritu, kjer je ležal Pazin, je bila megla, tako da je bilo mestece komaj razločiti. Avtobus je imel zopet kratek postanek. Spet sta bila zunaj. Sonce je s težavo prediralo meglo in bilo je precej mraz. V knjigarni nasproti avtobusne postaje sta našla razglednice z lepimi srbskimi freskami in jih nekaj kupila za znanke. Mestece je bilo zares sivo in hladno, ni pa se jima zamerilo. Pot do Poreča je bila še dolga in čeprav je bilo vedro, sonce ni pripekalo. Bilo je ob koncu januarja. Bila sta zelo utrujena, a potrpežljiva, in ko sta v Poreču izstopila, je bila pot kmalu pozabljena. Okrepčala sta se, poiskala sta si prenočišče, potem sta dolgo časa stikala po obali in nabirala školjke, tudi kakšen lep kamen je šel z njima in modra, kakšna dva centimetra velika mačka. Nekaj časa sta prebila na verandi svoje sobe, sončila sta se in malo zadremala. Kupila sta si grozdja in pomaranč ter dolg, črn glavnik. V samopostrežni trgovini sta si za večerjo nabavila salamo, kisle kumarice in kruh, domov pa sta vzela še dve tubi paradižnikove mezge, ker se jima je zdela poceni. Pri večerji sta ugotovila, da je salama pokvarjena in sta jo morala polovico vreči v stranišče, imela pa sta je dosti in sta se kljub temu najedla. V hotelu je bilo dolgo v noč živahno, najbrže so kaj praznovali. Tudi onadva dolgo nista zaspala. Zjutraj sta naravnala postelji, približno tako, da bi bilo videti, kako sta tukaj spala dva utrujena človeka, in po zajtrku sedla na prvi avtobus, ki je peljal proti severu. Vožnja je bila spet čudovita. Zdaj je bila cesta spet asfaltirana in pokrajina ju je na novo presenečala. Gledala sta ven in se od časa do časa sladkala s čokoladnimi rogljiči, ki sta jih kupila ob odhodu iz Poreča. V Novem gradu se nista ustavljala, pač pa sta proti večeru obhodila vso obalo od Dajle proti Pinetti in od tam do Novega grada. Sonce je proti poldnevu izginilo. Zemlja je bila vlažna in se je lepila na obutev, ponoči je padlo nekaj dežja. Bilo je nekoliko hladno, ni pa bilo vetrovno. Lahko bi se povsem zvedrilo, a se ni. Prekrižarila sta Dajlo in iskala nekega človeka, ki je izdeloval dolge lesene žlice. S seboj sta nosila filmsko kamero in snemala prizore, ki sta jih poznala iz prejšnjih let, nove prizore in tudi takšne, ki sta si jih izmislila. Pogosto sta naletela na Fanta, ki je govoril z morjem, in na neko Starko, ki je nabirala mandeljne. Fantu se nista mogla približati, s Starko se nista mogla sporazumeti, čeprav je bila videti prijazna ženska in ju je kar zlahka prenašala v svoji bližini. Človeka, ki sta ga iskala, očitno ni bilo več na tem svetu. Vedela sta namreč, kje je običajno strgal svoje žlice. Potem pa sta na lepem naletela na Kustosa. Šel je proti njima, dasi ga je

nekoliko zanašalo vstran. Videti je bil kakor priliznjen pes. Prenehal je žvižgati svojo priljubljeno pesmico in se jima v zadregi smehljal. »Iz Vrat sem,« je rekel, »prej pa sem bil v Pulju.« Bil je hinavec. Šele ko sta ga srečala drugič, ni mogel prikriti, da je od tod. »Veste, tukaj so sami norci,« tako je govoril Clovek, ki sta ga iskala, »jaz ne sodim mednje.« »Ali poznate Cloveka, ki ga iščeva?« je vprašal on. »Ne,« je rekel Kustos, »jaz še nisem dolgo tukaj. Ne poznam ga.« Sama sta ga iskala naprej. Obrazi, ki sta jih srečavala, niso bili pravi. Bili so neizraziti. Nobenega odziva niso sproščali v spominu. Prav tako se niso mogli vtisniti vanj. Nekako sta se izogibala ljudem, zato sta imela še manj možnosti, da bi povpraševala po Cloveku, ki sta ga iskala. Kamero sta že naveličano prekladala iz roke v roko in zgodilo se je, da se je pred njima znašla Dajlanka, resnična črnolasa boginja, ki se pokaže kdaj pa kdaj, a nikoli za tako dolgo, da bi jo clovek lahko docela zaznal. Nasmehnila se je njuni zadregi. Bila je pred njima, a je nista prav videla. Tedaj bi ju rešila kamera, samo pritisniti bi bilo treba in kamera bi si zapomnila obraz boginje ljubezni. Toda roke so otrpnile in že je bilo prepozno za zvijačo. Tako sta se potem spustila k morju. Snemala sta pinije in bele niti, ki so jih na nebu vlekli za sabo lovci. Snemala sta morje in crknjeno mačko in nabirala školjke. Namenila sta se do Pinette pa nazaj. Nekoliko je pršelo, a ne preveč. Ni kazalo, da bo ravno dež, zato sta vseeno šla. Ljudi skorajda nista srečavala. Otroško igrišče v Pinetti je bilo seveda prazno. Ogledala sta si neko smešno reč, ki se je imenovala forma viva, in se mimo otroškega okrevališča spustila v gozdič, poln letnih hišic. Pri nekaterih hišicah so bile prižgane svetilke in prav kmalu sta opazila, kako za njima lazi nek paznik in zalezuje vsak njun korak. Sedla sta na klop blizu morja in dolgo mirovala. Gledala sta okrog sebe, krošnje drevs in morje. Noč se je že spuščala, pa tudi kaplje, ki so padale nanju, so bile vedno bolj goste. Zato sta se namenila v Novi grad, ker je bil bližji kakor Dajla. Hitela sta, da ju ne bi zalotil dež. Nazadnje sta morala še teči. Vseeno sta bila mokra. V neki gostilni sta naročila čaj. Gostilna je bila polna hrupnih ljudi. Bilo je gnusno. Delala sta se, kakor da ni nič, in si naštevale vse, kar sta opažala na policah s steklenicami. To so bili majhni, leseni sodčki, umetno grozdje in drugo sadje in razne živali iz najrazličnejših materialov, prašički, ptice in drugo. Nazadnje sta šla rajši na dež. Tu in tam sta vedrila. V lekarni sta kupila damske vložke, potem pa sta stekla za kombijem, ki je imel registrsko tablico njunega mesta. Voznik je zavil v neko restavracijo in ponovno sta, zdaj že dodobra mokra, pila čaj. Videti je bilo, da ju res rad zapelje do Dajle, čeprav ni nameraval tja. Ponoči se dolgo nista mogla ogreti, vendar sta se nekako spočila in zjutraj sta že na vsezgodaj stekla na avtobus. Daniti se je komaj pričelo, pihal je veter, nebo je bilo spet jasno. Proti Umagu sta se peljala v skoraj praznem avtobusu. Stekla so bila orošena, tako da je lahko napisal Njeno ime. »Napiši še svojega zraven,« mu je rekla Ona. Bil je vznemirjen. Po radiu je slišal čudno sporočilo, zato je potem videl v snu avion, ko je tresčil na zemljo. In, ko je prišel sprevodnik, mu je rekel: »Dve za Thule, prosim« in »to bi moral vedeti, ali tega nisi vedel!«